

WEERBAAR LEVEN

*Burgerlijke
ongehoorzaamheid
en profetisch
protest*

SAM JANSE E.A.

Sam Janse e.a.

WEERBAAR LEVEN

*Burgerlijke ongehoorzaamheid
en profetisch protest*

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Vormgeving binnenwerk en omslag Studio Mol

ISBN 978 90 435 4134 3

ISBN e-book 978 90 435 4135 0

NUR 707

www.kokboekencentrum.nl

© 2024 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Inhoud

Inleiding	7
1. Profeten worden niet oud. De Bijbel en burgerlijke ongehoorzaamheid <i>Sam Janse</i>	9
Een inspirerend voorbeeld <i>Benjamin Lay: de kleine man die tegen de slavernij vocht</i>	19
2. Voorbeeldige dwarsliggers: de Rechabieten <i>Jacques Schenderling</i>	22
3. Liturgie die weerbaar maakt. De kerkdienst als bron van overgave en verzet <i>Bert de Leede</i>	32
Een inspirerend voorbeeld <i>Wim Kist: Antwoord aan de machten</i>	46
4. Als alles ons uit handen valt. Over terecht en onterecht beroep op Gods voorzienigheid <i>Gijsbert van den Brink</i>	49

Een inspirerend voorbeeld <i>Christian Führer: 'We konden niet anders dan hopen op God'</i>	61
5. Ware en valse profetie <i>Hetty Lalleman</i>	65
'Profetisch spreken is oproepen terug te keren naar Bijbelse grondlijnen' <i>Koos van Noppen in gesprek met Ries van Maldegem</i>	74
6. Staan in de kerk en zitten op de snelweg. Kan de predikant ook profeet zijn? <i>Thea de Ruijter</i>	78
'We moeten werk maken van een theologie van de crisis' <i>Koos van Noppen in gesprek met Johan van Dalen</i>	88
7. Burgerlijke ongehoorzaamheid houdt de rechtsstaat vitaal <i>Jan Prij</i>	92
Een inspirerend voorbeeld <i>Megan Rice - gedreven en strijdbaar</i>	108
8. Gemeente en parochie als oefenruimte. Over verwondering en omkeer <i>Sake Stoppels</i>	111
'Deze grote maatschappelijke zonde deed me meer dan honderd preken over persoonlijke zonden' <i>Koos van Noppen in gesprek met Henk van den Brink</i>	121
Personalia	124

Inleiding

*‘Wat vraagt de Heer nog meer van ons
dan dat wij recht doen en trouw zijn
en wandelen op zijn weg?’*

Het is een van de aanwinsten uit het Liedboek 2013, nummer 992, een lied van de bevlogen methodistenpredikant Bill Livingstone Wallace (geb. 1933), die zijn leven lang werkte in arme stadsbuurten in Nieuw-Zeeland. Bijbelvaste lezers herkennen in het gezang onmiddellijk een tekst van de profeet Micha:

‘Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de HEER van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.’

‘Geen schoner spreuk – en meer van kracht – dan Micha 6 en wel vers 8,’ zegt een oud rijmpje uit vrome kringen. In alle eenvoud is het een geladen tekst. Livingstone Wallace heeft in zijn berijming het woord van de profeet verpakt in een retorische vraag. Alsof hij nog eens wil onderstrepen dat *wat de HEER van je wil* zonneklaar is.

Maar zo vlot als je het lied met de verrukkelijke melodie in de kerk kunt uitzingen, zo ingewikkeld kan het doordeweeks zijn om hiernaar te handelen. Want zelfs als je niets liever wilt dan recht doen, trouw betrachten en nederig de weg van God gaan,

doemen er grote vragen op. Handelen in de geest van de profeten kost wat. Daar wil deze uitgave behulpzaam bij zijn.

Het is het derde boekje in een serie – de deeltjes zijn zelfstandig te gebruiken. Na *Eenvoudig leven* (2021), een serie Bijbelstudies over het goede leven, publiceerden we *Toegewijd leven* (2023), met bijdragen over ‘recht doen aan al wat leeft’ in een leven van genoeg. In *Weerbaar leven* concentreren we ons nu op de vragen rond burgerlijke ongehoorzaamheid en profetisch protest.

Als die onderwerpen ter sprake komen, lijkt er vaak nog maar één vraag echt toe te doen: ‘Ben je vóór of tegen de blokkade van de A12?’ Het antwoord bepaalt dan of je jezelf tot de *good guys* of de *bad guys* mag rekenen, afhankelijk van de vragensteller.

In dit boekje zoomen we uit: Wat is burgerlijke ongehoorzaamheid? Waar liggen de grenzen? Wat valt er vanuit Bijbels perspectief over te zeggen? Wat kunnen we leren van profetische dwarsliggers in de Bijbel? Wat onderscheidt ware van valse profetie? Welke rol kan de christelijke gemeente spelen bij de zoektocht naar een ‘weerbaar leven’? Moet ze zich scherper profileren? Hoe kan de zondagse kerkdienst bijdragen aan een ‘geestelijke wapenrusting’ voor het leven in (ecologische) crisistijd?

We laten ons graag inspireren door stemmen uit heden en verleden. Evenals in de vorige uitgaven vertellen enkele geïnterviewden hoe ze vandaag met de thema’s uit dit boekje bezig zijn. En we halen enkele historische figuren voor het voetlicht die in de zoektocht naar ‘weerbaar leven’ tot voorbeeld kunnen dienen.

In beknopt bestek valt er op deze manier veel te studeren en te leren. Elk van de bijdragen bevat handvatten voor een studie- of gesprekskring. We hopen dat het daar niet bij blijft. Want, om het motto van deze uitgave te citeren: Studeren is belangrijk voor zover het je brengt tot doen.

Sam Janse, Bert de Leede, Koos van Noppen
en Jacques Schenderling

1.

Profeten worden niet oud. De Bijbel en burgerlijke ongehoorzaamheid

Sam Janse

Kunnen we vanuit de Bijbel iets zeggen over burgerlijke ongehoorzaamheid? Daarmee bedoel ik dat de burger soms het recht en zelfs de plicht heeft om tegen de wetten van de overheid in te gaan ter wille van een groter belang.

Bij zo'n vraag moeten we altijd bedenken dat de Bijbel is geschreven in een andere tijd en voor een andere samenleving dan de onze. Wetten en richtlijnen die gegeven worden aan mensen in een patriarchale, agrarische, hiërarchische samenleving kunnen niet zomaar overgedragen worden op geëmancipeerde mensen van nu in een mondige, democratische maatschappij.

Een koning is in Bijbelse tijden nog echt een koning. Een man (soms een vrouw) met gezag en geen lintenknipper. De burger is nog onderdaan die geacht wordt te gehoorzamen. Dat lijkt weinig ruimte te geven aan burgerlijke ongehoorzaamheid.

De koning van Israël is geen farao

Het is waar dat een koning in Israël echte macht heeft, even waar is het dat het in Israël anders toegaat dan in de buurlanden. Zeker als we dit land vergelijken met Egypte. In dat land heerst de farao.

Met onbeperkte macht. Niet alleen de Israëlieten zijn slaven in dat land, maar de Egyptenaren zijn het in zekere zin ook. De farao staat als een godenzoon eenzaam aan de top van de piramide. In Israël gaat dat anders. Daar kan een koning aangesproken worden door een profeet. Met een kritische boodschap. Natan bij David: 'U bent die man.' Elia bij Achab: 'U hebt vermoord.' Dat is in Egypte ondenkbaar. Overgeleverde Egyptische teksten kennen geen spoor van kritiek op het faraonische systeem, terwijl Israëls literatuur vol staat met het falen van zijn machthebbers en met kritische profetenwoorden. Zelfs de grote koningen David en Salomo ontkomen daar niet aan. Kortom, Israël kent tegenstemmen tegen de absolute macht van de koning, Egypte niet.

Dat heeft te maken met Israëls geloof dat er maar één koning kan zijn: de HEER. In Egypte heerst de farao als god(enzoön), in Israël is hij een van zijn broeders (Deut. 17:15). Hij staat tussen en niet boven zijn volk. In Israël wordt zijn macht ingeperkt door de Thora, de grondwet van Israël (Deut. 17:18-20). Want de HEER is koning. Koning over de hele aarde, zeggen de Psalmen.

Gezag is nooit absoluut

Het eerste punt dat we hieruit leren kunnen, is dat volgens de Bijbel menselijk gezag nooit absoluut is. In het boek Handelingen wordt dat zo samengevat: 'Men moet God meer gehoorzamen dan mensen' (5:29). In het Nieuwe Testament wordt opgeroepen om de Romeinse keizer te gehoorzamen (Rom. 13:1-7) en om voor hem te bidden (1 Tim. 2:2), want zonder gezag gaat het nu eenmaal niet in deze wereld. Maar zijn macht is nooit onbeperkt en een koning spreekt noch het eerste, noch het laatste woord. In de evangeliën lezen we dat Jezus zijn roeping volgt tegen het geldende religieuze en politieke gezag in. In Handelingen zien we bij Petrus en Paulus hetzelfde. De verkondiging van het evangelie laat zich niet door machthebbers het zwijgen opleggen.

In Handelingen is er van de Romeinse overheid nog wat te verwachten, bijvoorbeeld bescherming tegen de volkswoede (Hand. 21:31-36), maar in het laatste Bijbelboek ontpopt zich de Romeinse staat als een dictatoriale, bloeddorstige, allesverslindende, duivelse macht. Daar moeten de gelovigen zich tegen verzetten.

Burgerlijke ongehoorzaamheid in de Bijbel: wanneer?

Dat de Bijbel in bepaalde situaties ruimte laat voor burgerlijke ongehoorzaamheid is duidelijk. Maar in welke situaties? In Handelingen is dat waar de verkondiging van het evangelie ingeperkt of verboden wordt (4:1-22 enz.). In Openbaring is dat waar de gelovigen gedwongen worden om mee te doen met het beest van de almachtige staat, op straffe van niet meer te kunnen kopen en verkopen (13:17). Waar de dienst aan God in het gedrang komt dus. Waar gelovigen verboden wordt om de ene God te aanbidden en ze gedwongen worden om andere goden te dienen.

In het Oude Testament vertelt het boek Daniël over zulke beslissende keuzes. Het gaat over leven in ballingschap en leven aan een heidens hof. Aan de ene kant betekent dat aanpassing: Daniël en zijn vrienden komen in dienst van vreemde koningen. Zo kunnen ze het goede bevorderen voor het land waar ze wonen (Babel) en het volk waar ze toe behoren (Israël). Aan de andere kant is er verzet. Daniël en zijn vrienden weigeren van de koninklijke tafel te eten omdat die niet koosjer is (Dan. 1). Daniëls vrienden weigeren voor het beeld van koning Nebukadnessar te knielen (Dan. 3), en Daniël zelf weigert zich te houden aan het gebod om alleen nog maar tot de Perzische koning te bidden (Dan. 6). Burgerlijke ongehoorzaamheid dus. Ook het boek Ester, eveneens gesitueerd in de Perzische tijd, geeft er een voorbeeld van: Mordechai knielt niet voor Haman, ondanks het bevel van de koning (Est. 3).

Is verzet tegen de overheid ook geoorloofd wanneer *mensen* in de knel komen? Ik stel de vraag omdat ik in de discussie over de

bezetting van de A12 het argument hoorde dat burgerlijke ongehoorzaamheid volgens de Bijbel alleen toegestaan is als de vrijheid van godsdienst in het gedrang komt. Maar dat lijkt me een versmalling van Gods geboden. Die raken namelijk niet alleen de dienst aan God, maar ook de dienst aan mensen. De Tien Gebo-den gaan over het hele leven. Ik geef er een paar voorbeelden van uit de Bijbel.

In Exodus 1 wordt verteld over de vroedvrouwen Sifra en Pua. Ze krijgen de opdracht om de Hebreeuwse jongetjes te doden. Maar ze doen het niet, want ze hebben ontzag voor God. Dat betekent ook: ontzag voor het menselijk leven. Ze doen het niet, ze verzinnen een smoes, ze liegen tegen de farao, alles om het leven te dienen.

In 1 Samuel 22:6-19 geeft Saul zijn mannen de opdracht om de priesters te doden. Maar die weigeren. Ook een koning met een goddelijk mandaat heeft nog geen onbeperkte macht en moet soms tegengesproken worden. We moeten het nog aanscherpen: juist een koning met een goddelijk mandaat moet zijn grenzen kennen.

Profeten tegenover afgoden en onmensen

Ook de profeten komen herhaaldelijk in conflict met de overheid. Ik noemde Natan en Elia al. Maar er zijn er meer. Amos leeft in de achtste eeuw voor Christus in het noordelijke rijk, Israël. Het is een tijd van welvaart, tenminste voor de rijken. Armen die in de schulden zijn geraakt, worden verkocht voor de prijs van een paar sandalen (Am. 8:6). Amos gaat met zijn protest naar het koninklijk heiligdom in Betel. Daar verbiedt de priester Amasja het hem in naam van de koning om deze boodschap nog langer uit te dragen, maar Amos beroept zich op zijn goddelijke missie (Am. 7:10-17).

Ook voor Jeremia is het woord van de koning niet het laatste woord. Hij treedt op vlak voor de wegvoering naar Babel (586 voor

Christus). Jeremia protesteert tegen de verering van andere goden en sociaal onrecht, en ook hem wordt het verboden om te spreken. Maar hij laat zich niet het zwijgen opleggen. De profetische opdracht valt Jeremia zwaar; hij heeft wel geprobeerd zijn mond te houden, maar zijn boodschap werd als een vuur in zijn hart. Hij moest wel spreken (Jer. 20:9). De koning laat hem gevangenzetten, maar ook dat brengt de profeet niet tot zwijgen (Jer. 32). Als Jeremia verhinderd wordt om de boodschap van God in de tempel te brengen, stuurt hij zijn 'secretaris' Baruch om daar te spreken (Jer. 36:5). Als de koning de boekrol met de profetische boodschap in het vuur gooit, moet Jeremia Baruch een nieuwe rol laten beschrijven (36:27-28). Kortom, als de gevestigde instituten van het paleis en de tempel afgoderij en onrecht dienen, moet de profeet opstaan en in Gods naam protesteren tegen de afgoden en de onnensen.

In het Nieuwe Testament wordt deze lijn doorgetrokken. Johannes de Doper spreekt koning Herodes aan op zijn huwelijksmoraal en op andere wandaden (Luc. 3:19). Paulus spreekt de procurator Felix aan op 'gerechtigheid en zelfbeheersing en over het komende oordeel van God' (Hand. 24:25). Wat Jezus betreft, alle vier de evangelieverhalen laten zien dat Hij zich de mond niet laat snoeren door de autoriteiten. In zijn tijd zijn dat de farizeeën en vooral de priesters, waarbij te bedenken is dat de hogepriester en zijn clan ook een zekere politieke macht hadden. Niet alle profeten stierven jong, maar van Johannes de Doper en Jezus geldt het in elk geval: profeten worden niet oud.

Oudtestamentisch straattheater

Er is ook een vorm van protest waarbij de profeten wel binnen de geldende regels en wetten blijven, maar toch opzien baren. Ik denk aan wat in de vakliteratuur 'profetische tekenhandelingen' heet en wat ik hier 'oudtestamentisch straattheater' noem: dramatische uitbeeldingen van profetisch protest.

Het moet de aandacht getrokken hebben. Als de mensen in Jeruzalem denken dat ze wel hulp van Egypte zullen krijgen tegen de koning van Assur, moet Jesaja drie jaar lang zonder kleren en schoenen rondlopen om duidelijk te maken: zo worden straks de Egyptenaren als krijgsgevangenen weggevoerd (Jes. 20:1-6). Daar moeten jullie dus geen hulp van verwachten. Jeremia moet een kruik stukslaan als symbool van de komende verwoesting van stad en tempel (Jer. 19:10-13). Ezechiël moet op een kleitablet de belegering van Jeruzalem tekenen en dan, om de belegeraar uit te beelden, op zijn zij ervoor gaan liggen (Ez. 4:1-15).

Het moet allemaal veel bekijks hebben getrokken en tot discussies hebben geleid. Waarschijnlijk ook tot boosheid, spot en protest. Misschien ook bij sommigen tot inkeer en omkeer. Want daar gaat het de profeet en zijn God om. Het zal niet goed gevallen zijn bij de autoriteiten, al bleef het formeel binnen de lijntjes. Het was ook schokkend, het was onaangepast gedrag, zoiets deed je niet. En juist daarom moeten de profeten het doen. Omdat het volk zich door 'aangepast gedrag' niet laat overtuigen. Aangepast gedrag is vaak gedrag dat zich aanpast aan de stijl van de afgoden en de onmensen en dat ingaat tegen de twee grote geboden: God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf. De profeten gebruiken bijzondere middelen die in bijzondere tijden wellicht nodig zijn.

Dat roept de vraag op: welke bijzondere middelen zijn nodig in de bijzondere tijd waarin wij nu leven? Het is de vraag die het boek van Rozemarijn van 't Einde beheerst: *Rebelleren voor het leven*. Hoever mag je daarin gaan? In elk geval verder naarmate er meer op het spel staat.

Mogen we de spelregels veranderen tijdens het spel?

Het lijkt erop dat onze tijd meer recht geeft aan de burger voor protest tegen het beleid van de regering, inclusief burgerlijke on-

gehoorzaamheid, dan de tijd van de Bijbel. De burger is mondig geworden en beslist hoe een land geregeerd gaat worden. Daarnaast heeft de burger de vrijheid van meningsuiting en demonstratie.

Maar onze mondige samenleving geeft niet meer ruimte voor burgerlijke ongehoorzaamheid, maar juist minder. De burger is wel mondig, maar als burgers met elkaar spelregels voor de samenleving hebben afgesproken, is het problematisch wanneer sommigen van hen zich aan die regels onttrekken. In een autoritair geregeerd land kan de burger nog zeggen dat over hem beslist is zonder zijn of haar instemming, maar in een democratie ligt dat anders. Is er wel ruimte voor acties die de grenzen van de wet opzoeken en overschrijden? Is dat niet de overeengekomen regels veranderen tijdens het spel?

Nog eens: burgerlijke ongehoorzaamheid

Het moet duidelijk zijn dat mensen nooit lichtvaardig besluiten kunnen tot acties die over de grenzen van de wet heen gaan. De nood moet hoog zijn, de urgentie duidelijk.

Maar is de nood nog niet hoog genoeg? Is de urgentie niet duidelijk? Volgens klimatologen hebben we nog minder dan tien jaar om de ergste klimaatrampen af te wenden. Volgens hen mogen we absoluut niet over de grens van de 1,5 graad opwarming van onze aarde heen.

Het is duidelijk dat regeringen onvoldoende doen om de gestelde doelen te halen en dat we op onvoorstelbare rampen afkoersen. De stijgende temperaturen zijn alarmerend. Bosbranden zijn er altijd geweest, maar niet in de frequentie en omvang die we nu kennen. De weermannen en weervrouwen moeten regelmatig in het nieuws zeggen dat we de warmste zomer sinds de metingen hebben gehad. Of de natste maand, of juist de droogste. Record na record sneuvelt.

Dictators en massamoordenaars zoals Mao, Stalin en Hitler hebben in hun tijd niet zoveel kwaad kunnen doen als wij nu met elkaar aanrichten: het leven op onze planeet grondig verstoren en vernietigen zodat het bestaan voor komende generaties moeilijk of onmogelijk wordt. Dat is *an inconvenient truth*, een ongemakkelijke waarheid, waar we natuurlijk liever niet bij stilstaan.

Misschien is dit voor sommigen allemaal te stellig. Is het wel zo duidelijk dat mensen invloed hebben op de klimaatverandering? Laten we ons niet een beetje gek maken door de onheilsprofeten? Zal het straks misschien blijken dat we al die dure maatregelen niet hadden hoeven te nemen? Stel je voor dat dat inderdaad zo is, dan is de schade nog beperkt. Maar als het wel waar is wat ongeveer 97 procent van de klimaatwetenschappers zegt (zie boven), dan is de ellende niet te overzien. In zulke gevallen passen we meestal de regel *Better safe than sorry* toe. Dat doen we bijvoorbeeld ook bij dijkversterking. Het kost heel veel, de kans op een overstroming is niet groot, maar we doen het toch, want *als* het water hoger komt dan we dachten ... Dat risico willen we niet lopen.

Mijn conclusie is dat er vanuit het christelijk geloof een verplichting is om in verzet te komen tegen slecht regeringsbeleid dat niet doet wat nu gedaan moet worden. Soms moet je doen wat volgens de regel niet mag. Je mag de deur van je buurman niet intrappen om daar binnen te komen, behalve als zijn huis in brand staat. Dan moet het zelfs. Om de buurman en zijn gezin te redden.

Regels gelden voor normale tijden, uitzonderingen voor bijzondere tijden. Ook binnen een democratisch bestel kan regeringsbeleid tot verwerpelijke en fatale gevolgen leiden. Als burgerlijke ongehoorzaamheid nu niet is toegestaan en geboden, wanneer dan wel?

Maar altijd met de waarschuwing erbij: besef dat je een grens

overgaat, beseft hoe gevaarlijk dat is, beseft dat wat in bijzondere situaties mag, in normale situaties niet kan.

Vragen en opdrachten

1. Wie heeft er wel eens meegedaan met een demonstratie die als burgerlijke ongehoorzaamheid is te typeren? Waarom? Als er geen demonstranten onder de kringleden aanwezig zijn, kun je ook vertellen over de ervaringen van iemand die je kent. Of bijvoorbeeld van een snelwegplakker die je op de tv hoorde spreken. Bespreek met elkaar deze ervaringen zonder tot een moreel oordeel (afwijzend of verdedigend) te komen.
2. Inventariseer welke standpunten er leven in de groep. Pro en contra een actie met burgerlijke ongehoorzaamheid. Verdeel de kring in twee groepen: de voorstanders moeten met elkaar argumenten bedenken tegen zo'n actie en de tegenstanders argumenten ervóór. Probeer daarna het gesprek te voeren met elkaar vanuit je eigen standpunten.
3. Klopt het dat mensen die denken dat het op de klimaatklok vijf voor twaalf is, gauwer zullen overgaan tot burgerlijke ongehoorzaamheid dan mensen die denken dat het nog niet zo laat is? Moet de discussie dan niet meer gaan over de vraag hoeveel tijd we nog hebben om grote klimaatrampen af te wenden?
4. Welke creatieve acties (denk aan de profeten) kunnen we nu verzinnen om mensen aan het denken te krijgen en hun levensstijl te veranderen? Hebben we het lef om, zoals Benjamin Lay (zie p. 20), op het plein voor de kerk profetisch protest van deze tijd uit te beelden? NB: Het gaat hierbij dus niet om acties die 'burgerlijk ongehoorzaam' zijn, maar wel 'burgerlijk schokkend'. Hoe beoordeel je in dit verband de viering van het avondmaal door de actiegroep Christian Climate Action bij de protesten op de A12?

5. Wat vind je van het beeld van de buurman en zijn brandende huis?
6. Wie zich verder wil verdiepen in de vragen rond burgerlijke ongehoorzaamheid, moet het genoemde boek van Rozemarijn van 't Einde lezen: *Rebelleren voor het leven. Een dominee in actie voor klimaatrechtvaardigheid* (Utrecht 2023).

In *Weerbaar leven* vragen de auteurs zich af of we iets kunnen leren van de profeten in de Bijbel als het gaat om onze houding tegenover bijvoorbeeld de klimaatverandering. Profeten hebben vaak een boodschap die mensen niet horen willen. Ze komen in botsing met de heersende machten. Is dat een opstelling die wij ook moeten zoeken? Biedt de Bijbel ruimte voor maatschappelijk protest en burgerlijke ongehoorzaamheid? Zo ja, hoe dan? De navolging van Christus kan de gemeente in een positie tegenover machten brengen. Hoe ver mag zij gaan?

Aan de hand van (Bijbel)studies, interviews en portretten van mensen uit het verleden komen deze vragen aan de orde.

Sam Janse is emeritus predikant en houdt zich bezig met vragen over geloof, duurzaamheid en levensstijl. Eerder publiceerde hij *Groene catechismus* en (samen met anderen) *Eenvoudig leven* en *Toegewijd leven*.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT